

Dimensiunea comunicațională a calificării profesionale

Prof.univ.dr. Victor Voicu
Universitatea Danubius din Galati
voicuvictor@univ-danubius.ro

Abstract: Dans l'ouvrage *La dimension communicationnelle de la qualification professionnelle*, l'auteur considère que pour la projection de la stratégie communicationnelle (qui constitue le fondement de l'orientation et de la qualification professionnelle) il faut considérer non seulement le prestige d'une certaine position socio-professionnelle, mais aussi la corrélation optimale entre le système des aptitudes individuelles et le système des aptitudes spécifiques du métier envisagé. Dans ce contexte, la communication est analysée comme *fondement* du processus de formation professionnelle, dépendant, avant tout, de la communication *informationnelle* réalisée par les institutions spécialisées. La stratégie du processus de formation professionnelle doit être adaptée aux changements produits dans les connaissances qui doivent être diffusées. Etant donné que le processus de communication doit entretenir aussi l'habileté d'orientation des individus dans l'explosion informationnelle, la communication devrait être considérée non seulement comme fondement, mais aussi comme *but* du processus d'orientation et formation professionnelle. En conclusion, le phénomène de la communication peut être considéré, en même temps, une composante essentielle et un instrument nécessaire pour toute activité.

Keywords: abilité, l'éducation permanente, formation, la motivation, requalification

Din unghiul de vedere al specificului ființei umane, procesul de formare a individului constă într-o continuă delimitare și conturare a sa în raport cu mediul în care trăiește. Desăvârșirea și autenticitatea individului uman nu poate fi însă ruptă de contextul social și cultural în care apare și care îl modelează. Respectivul proces de „construcție” a personalității umane este, înainte de toate, inter-acțiune și schimb de informație, iar schimbul de informație necesar formării și modelării individului se realizează, în conformitate cu regulile impuse de societatea și de cultura căreia îi aparține, numai în *procesul comunicării*. Scopul este realizarea unor interese și trebuințe, concomitent sociale și personale, între care și o calificare aptă să finalizeze ceea ce s-a dobândit în cadrul acestei construcții.

În literatura de profil *calificarea* este definită ca totalitate a cunoștințelor științifice de bază, a tehnicilor generale și de specialitate și a abilităților necesare pentru exercitarea unei meserii sau a specialității în anumite condiții economice și tehnico-organizatorice. Conceptul de calificare desemnează două procese: *educația profesională*, prin intermediul căreia se realizează *orientarea* fiecărei persoane spre una din activitățile care se corelează cu aptitudinile sale și *formarea profesională* ce vizează pregătirea efectivă a individului pentru profesiunea aleasă prin procedurile de care dispune societatea la un moment dat.

Este evident însă că acestea se dobândesc numai în contextul relațiilor interumane printr-o varietate de canale între care se înscrie și *comunicarea*. Mai mult, aceasta poate fi privită ca *fundament* al procesului de orientare și pregătire profesională. Încercăm, în continuare, argumentarea acestei afirmații. Orientarea *profesională*, de pildă, presupune interrelaționarea a patru elemente: actorul care trebuie orientat, necesitățile socio-economice, școala și profesiunile, iar factorul care asigură interrelaționarea respectivă este comunicarea (directă sau indirectă, verbală sau non-verbală etc.). Aceasta se impune și ca urmare a faptului că finalitatea orientării vizează funcționalitatea normală a societății, funcționalitate ce presupune, pe lângă rentabilitatea economică, și dimensiunea umană a selecțiilor. Necesitățile sociale, în funcție de care se stabilesc politicile educaționale și de formare profesională, dimensionează orientarea școlară în multitudinea posibilităților pe care le au tinerii de a-și dezvolta abilitățile pe baza unor motivații sociale, dar și individuale.

Mai mult, stringența situației respective este o caracteristică a epocii actuale când schimbările care se petrec la intervale foarte scurte de timp impun o accentuare a mobilității forței de muncă ce trebuie să se adapteze noilor condiții în care își desfășoară activitatea. Iar structurile educaționale, pentru a se adapta exigențelor, trebuie să reflecte noile principii ale orientării care cer ca aceasta să fie generală, pentru a conferi mai multă mobilitate și flexibilitate pe piața muncii. Din acest motiv, mulți cercetători constată că orientarea în timpul pregătirii școlare și profesionale, care angajează individul pentru mulți ani, trebuie să aibă în vedere faptul că datele care țin de piața muncii în această lungă perioadă se pot schimba, iar pronosticurile care se pot face în legătură cu viitoarea morfologie a nomenclatorului profesiilor comportă numeroase limite.

În aceste condiții, conceperea „planului comunicativ” pe baza căruia se desfășoară orientarea profesională trebuie să aibă în vedere și faptul că un rol decisiv în alegerea unei profesii îl are, pe lângă factorii macro și microeconomici, pe lângă

factorii demografici sau cei ce țin de așteptările și aspirațiile familiale sau individuale, și sistemul de valori și atitudini. Acestea fac posibilă, de multe ori, depășirea limitărilor materiale care intervin în procesul formativ.

De exemplu, transformările profunde din ultimile decenii, între care și extinderea învățământului de masă, au produs modificări la nivelul sistemelor de valori care oferă posibilități de realizare fără precedent în raport cu capacitățile formative ale individului și care au determinat o re-semnificare a orientării. Opțiunea pentru o profesie sau alta nu se mai face pentru a da curs unor tendințe aptitudinale, ci pentru motive cum ar fi acela de a atinge un anumit statut sau pentru a evita poziția de subaltern. Evoluția sistemului aspirațional în această direcție este urmarea evoluției naturale a sistemului socio-economic, dar implică și multe efecte anormale și periculoase în condițiile în care reușita devine o „obligatie”, iar eșuarea o „dramă”. Una dintre consecințele unui nivel aspirațional prea ridicat, în condițiile lipsei posibilităților de atingere a scopurilor propuse, este inadaptarea – situație din ce în ce mai des întâlnită. Nivelul aspirațiilor este plasat atât de sus, încât orice încercare de orientare rațională este imediat considerată ca o formă de limitarea a dreptului de a reuși. Din acest motiv, în proiectarea strategiei comunicaționale ce stă la baza orientării profesionale, trebuie să se aibă în vedere că atâta timp cât orientarea se va face vizându-se numai prestigiul unei poziții statutare, fără a se ține cont de capacitatea unui „actor” de a se pregăti conform cerințelor și abilităților lui de a face față unor situații acționale specifice, ea va fi o sursă de frustrare și de nereușită. O orientare eficientă, proces ce se desfășoară pe baza surprinderii și evidențierii aptitudinilor și aspirațiilor specifice fiecărei persoane și care vizează corelarea sistemului aptitudinilor individuale cu sistemul aptitudinilor specifice pentru o profesiune sau alta, trebuie să țină cont de diferențele care există între indivizi, iar educația profesională trebuie să se facă în așa fel încât să se evite atât nereușita, cât și incompetența.

Comunicarea este fundament al procesului de *pregătire profesională*, prin care se înțelege nivelul studiilor și specializarea pe care trebuie să o aibă executantul la un anumit loc de muncă, pentru a îndeplini în bune condiții operațiile ce revin postului pe care este angajat și care este „*una din cele mai importante investiții în capitalul uman*”. (Becker, 1997, p. 17)

Principala cale de realizare a pregătirii profesionale este *comunicarea informațională* prin care:

- se asigură fiecărei persoane un volum sporit de cunoștințe în multiple domenii;
- se realizează asimilarea acestor informații de către fiecare individ, în scopul familiarizării sale cu ele;
- se asigură furnizarea continuă de informații legate de schimbările pe care progresul tehnic și prefacerile macro și micro-sociale le aduc fiecărei ocupații, în așa fel încât să se asigure din timp măsuri în vederea reciclării, a ridicării nivelului pregătirii forței de muncă sau a recalificării acesteia.

Scopul este pregătirea sistematică a persoanelor în vederea creșterii capacității lor de a-și asuma funcții sociale pe piața muncii, iar rezultatul constă în capacitatea de a dobândi mai ușor o calificare profesională. În mod firesc, aceasta implică o importantă investiție în resursele umane ale societății al cărei efect rezidă atât în sporirea eficacității proceselor productive, cât și în creșterea calității vieții. Principala instituție destinată să obiectiveze respectiva comunicare informațională este școala (de toate gradele) al cărei prim obiectiv este transmiterea cunoștințelor (generale și de specialitate) și selectarea acestora în funcție de profesia ce corespunde aptitudinilor persoanei grefate pe trebuințele sociale. De aici, concluzia că orice formă de învățământ are drept scop formarea profesională pentru încadrarea în muncă sau desfășurarea altei activități producătoare de venituri. Este acreditată astăzi ideea că orice formă de învățământ trebuie să fie calificată drept „profesională”, pentru că, în zilele noastre, învățământul are incidență asupra destinului profesional al indivizilor. Studiile reprezintă una din condițiile principale pentru încadrarea în muncă, menținerea în funcție și promovarea profesională.

Formarea profesională nu se încheie însă odată cu școlarizarea; procesul respectiv este un *proces continuu* care este determinat obiectiv de progresul societății, de dezvoltarea neîntreruptă a științei și tehnicii moderne. Fundamentul comunicațional implică aici orice procedură prin care salariatul, având deja o calificare sau o profesie, își completează cunoștințele profesionale, fie prin aprofundarea studiilor într-un anumit domeniu, fie prin deprinderea unor metode sau procedee noi adaptate domeniului de activitate.

Formarea profesională continuă – parte componentă a *educației permanente* – are ca obiectiv ultim, pe lângă înregistrarea unui anumit nivel al satisfacției profesionale,

intensificarea relațiilor individului adult cu alții și cu societatea în ansamblul ei, în vederea socializării sale. În acest scop se impune conceperea unor strategii (financiare, comunicaționale etc.) specifice care implică mecanisme, structuri și instituții extrem de diverse, de la centre specializate independente, până la departamente ale universităților și organisme guvernamentale responsabile pentru activitatea profesională sau pentru educație.

În acest context, faptul că formarea și educația profesională se desfășoară pe durata întregii vieți a individului, impune necesitatea modificării continue a strategiilor comunicaționale, adaptarea lor la schimbările intervenite atât în viața individului, cât și în bagajul informațional ce trebuie transmis. Interviu și dialogul informațional sunt căi utile și stringente pentru descoperirea de noi aptitudini și aspirații și ajustarea acestora la nivelul cunoașterii și al trebuințelor socio-umane.

Totodată, comunicarea trebuie să creeze și să întrețină și abilitatea indivizilor de a se orienta în explozia informațională proprie epocii actuale și de a se integra optim în structurile socio-profesionale (formale sau informale) în care activează. Ca urmare, comunicarea poate fi privită atât ca *fundament*, cât și ca *scop* al procesului de orientare și formare profesională, fapt remarcat și de alți autori care includ între scopurile procesului de educare a forței de muncă, alături de „*schimbarea atitudinii privind implicarea angajaților...., folosirea celor mai bune rațiuni în decizii normative*” etc. și „*sporirea abilităților de comunicare*”. (Cf. Rotaru; Prodan, 2001, p. 150).

Putem concluziona că fenomenul comunicării poate fi considerat, în același timp, o componentă esențială și un instrument al oricărui tip de activitate. Toate funcțiile manageriale sunt realizate cu ajutorul comunicării, aceasta fiind un domeniu fundamental al existenței sociale în care se intersectează relațiile interpersonale și inovațiile tehnologice, stimulentele politico-economice, ambițiile și interesele socio-culturale.

Bibliografie

- Becker, G. S. (1997). *Capitalul uman. O abordare teoretică și practică cu trimitere specială la educație*. București: Editura ALL.
- Jigău, M. (2001). *Consilierea carierei*. București: Editura Sigma.
- Neculau, A. (2006). *Educația adulților*. Iași: Editura Polirom.
- Rotaru, A.; Prodan A. (2001). *Managementul resurselor umane*. Iași: Editura Sedcom Libris.
- ****Ghid metodologic al formării profesionale* (1999). București: Editura Tehnică.